

Slovo k povzbuzení na úterý 3. listopadu 2020, sv. Martina de Porres
Biblická čtení: Flp 2,5-11; Ž 22; Lk 14,15-24

Milé sestry, milí bratři,

po nedělní slavnosti Všech svatých a včerejší Vzpomínce na všechny věrné zemřelé se dnes opět vracíme ke všednodenní biblické četbě na pokračování. Zároveň slavíme památku svatého Martina de Porres, dominikánského řeholníka, jehož život můžeme klidně číst jako pozoruhodné naplnění výzvy z dnešního prvního čtení.

V úryvku z listu Filipánům máme před sebou jeden z nejkrásnějších novozákonních hymnů o Pánu Ježíšovi. Christologické hymny, kterých v Novém zákoně – zvláště v listech svatého Pavla, ale třeba i v Apokalypse – máme povícero, jsou krásným příkladem vyznání víry v Krista formou oslavné písně, formou chvalozpěvu. Často byly užívány v nejranější křesťanské liturgii, modlili se je již první křesťané (a v tomto ohledu je celkem jedno, zda je například svatý Pavel již z liturgie převzal a vložil do svých listů, anebo tomu bylo naopak).

Ten dnešní hymnus je jedním z nejkrásnějších a nejvýznamnějších vůbec. Dobře jej známe (přinejmenším jsme jej četli nedávno, před několika týdny v rámci nedělní bohoslužby) a církve se jej stále pravidelně modlí v rámci modlitby breviáře, denní modlitby církve (každou neděli při večerních chválách). Je to hymnus, ve kterém je shrnuto vlastně všechno podstatné o Pánu Ježíšovi: Jeho Božství («ačkoli má božskou přirozenost»), tajemství jeho vtělení, tedy přijetí i lidské přirozenosti («stal se jedním z lidí»), tajemství kříže, jeho vykupitelské smrti na kříži pro naši spásu («a byl poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži»), tajemství jeho zmrtvýchvstání i následného oslavení («proto ho také Bůh povýšil»). Hymnus tak shrnuje, kým Kristus je («Ježíš Kristus je Pán»), proč ho následovat, proč se mu klanět («musí pokleknout každé koleno na nebi, na zemi i v podsvětí»).

Někdy také bývá nazýván hymnem o Ježíšově pokoře, a to zcela správně. Celé tajemství našeho vykoupení je přenádherným projevem Boží pokorné lásky k nám – co může být větší pokorou, než že Bůh na sebe bere lidskou přirozenost a Boží Syn na kříži za člověka pro jeho spásu umírá. To se pochopitelně nějak prolíná celým Novým zákonem, ale právě hymnus z listu Filipánům Boží pokoru opěvuje asi ze všech nejvíc.

Zvláště působivá je formulace, že Boží Syn «sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka a stal se jedním z lidí». V řečtině to zní navíc možná ještě silněji. Řecké *alla heauton ekenósen*, do češtiny přeložené jako «sám sebe se zřekl», bychom asi mohli přeložit ještě silněji jako „sám sebe zmařil“ nebo dokonce „sám sebe vyprázdnil“. Řecké *morfén doulou labón*, «vzal na sebe přirozenost služebníka», což je překlad, který vystihuje výtečně samu skutečnost přijetí lidství, lze přeložit ještě (doslovněji) jako „vzal na sebe tvar, způsob, formu služebníka“, přesněji „otroka“. Což je zase ještě silnější formulace.

Text Božího slova tak přímo žasne nad Boží pokorou, nad pokorou Božího Syna a nebojí se k tomu použít takto silná slova. A to proto, aby nás jejich síla zasáhla, abychom se tak snadněji vzali k srdci i slova, která celý hymnus uvodila: «Mějte v sobě to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš». *Fronείτε* přeložené jako «mějte (v sobě to) smýšlení» vyjadřuje skutečně celé přesvědčení, smýšlení, zaměření a usilování člověka, to je obsahem řecké *frónésis*, znamenající tak také „moudrost“. Naši moudrosti tak má být moudrost Pána Ježíše, moudrost, která se z lásky k nám prokázala jako tak velká pokora.

Pokora by měla být základním postojem člověka, jeho životní *frónésis*. Vůči Bohu, před kterým «musí pokleknout každé koleno na nebi, na zemi i v podsvětí a každý jazyk musí k slávě Boha Otce vyznat: Ježíš Kristus je Pán». I vůči lidem, ve vztahu k nimž platí: «nic nedělejte z hašteřivosti nebo touhy po prázdné slávě, ale z pokory ať každý z vás pokládá druhého za lepšího, než je sám», doslova «za přednějšího než sebe», tedy slovo, které svatý Pavel řekl o několik veršů dříve (to by se bývalo četlo včera, kdyby nebyly „Dušičky“ s vlastními čteními).

Pokora je předpokladem skutečné víry ve skutečného Boha a lásky k němu. Pokora si je vědoma, že on je prostě Bůh a my jsme jen lidé, o to více je schopna tušit nekonečnost Boží lásky k nám. Pokora je předpokladem i skutečné lásky k člověku, protože právě ona nám jasně připomíná, že nikdo z nás není nadčlověkem, brání nám vyvýšit se nad ostatní. Ostatně řecké výrazivo pro pokoru je v tomto ohledu velmi. Řecké *tapeinos* znamená „pokorný, nízký, nepatrný, sklíčený“, tedy nečinící ze sebe vyššího, než ve skutečnosti je. Latina je snad ještě více výmluvná. *Humilitas*, „pokora“ je odvozená od *humus*, „zem, prst, půda“: ten, kdo je pokorný (*humilis*), se drží při zemi, je tím, čím je, je prostě Adamem neboli „ze země vzatým“ (to je totiž etymologie hebrejského *ádám*, „člověk“). Česká „pokora“ odvozená od „kořit se“ je konečně také celkem jasná...

Pokoru jako životní smýšlení, řecky opět příznačně *tapeinofrosyné* (slyšíme tam obě slova: *tapeinos* i *frónésis*), si nikdo ale sám nenaordinuje, díky porušenosti lidské přirozenosti hříchem ji nedosáhne z vlastních sil. O skutečnou pokoru musíme prosit, už jen proto, že její opak, pýcha – pocit nadbožství a nadčlověčenství – je jejím ďábelským opakem.

Pokoře se ale můžeme aspoň částečně učit. Jednak naše pády a slabosti a hříchy nás mohou a mají naučit pokoře, když už se dějí. Pokud by se jim to podařilo, pak by se mohly stát paradoxně onou „šťastnou vinou“ (*felix culpa*). A jednak – a to především – se pokoře máme učit od samotného Pána Ježíše. Proto dnešní hymnus pokoru Božího Syna jako projev jeho veliké lásky k nám tak podivuhodně vyzpíval. Abychom jeho zpíváním se i my od Krista učili pokoře.

Pokoře se ale můžeme učit také od Kristových následovníků, těch, kteří uposlechli Pavlovu výzvu «mějte v sobě to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš». A jedním z nich je právě i dnešní svatý, svatý Martin de Porres.

Už jeho původ – byl nemanželským synem španělského šlechtice a černošské otrokyně – mu v jeho době, ve španělských koloniích v Jižní Americe na přelomu šestnáctého a sedmáctého století (životopisná data sv. Martina de Porres jsou 1579 až 1639, většinu svého života strávil v Limě), předznamenával nelehký start do života. Jeho otec se k němu nejprve nechtěl ani hlásit, pak ho pro jeho původ nechtěli přijmout do dominikánského řádu, a když ho nakonec přeci jen přijali, musel po celý svůj řeholní život vykonávat především podřadné práce.

Svatý Martin je ale dělal rád, dokonce velmi rád. Nenechal se zlomit naprosto nekřesťanským kritériem „pro jeho původ“, které na něj nějak doléhalo po velkou část jeho života, zůstal nesmírně pokorným bratrem, plným lásky k Bohu, lidem i zvířatům. O tom jeho životopisy svědčí jasně. Hovoří o jeho lásce k Bohu, kterému sloužil modlitbou a postem, o lásce k lidem, které obětavě je ošetřoval (v mládí se totiž vyučil holičem a jakýmsi lidovým ranhojičem, sanitářem) pro které vykonával rád ty nejpodřadnější a nejnepříjemnější práce, a konečně o lásce i ke zvířatům, se kterými zacházel nesmírně šetrně. Ne nadarmo bývá svatý Martin de Porres nazýván „americkým svatým Františkem“.

Takoví pokorní lidé nám svým příkladem mohou pomoci, abychom také aspoň trochu zpokorněli. Při pohledu na ně se leckdy musíme až zachvět studem, protože si uvědomíme, jak málo se nám chce sklonit před Bohem, Božím majestátem, jak se nám nechce do té či oné činnosti, která nám připadne příliš ponižující, anebo i jak nepokorně se chováme k přírodě, jak obrovskou a hrozivou „ekologickou stopu“ po sobě zanecháváme. A tak dále.

Kéž by nás pohled na Božího Syna, který «sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka a stal se jedním z lidí», pohnul k pokoře, k prosbě o ni, ke snaze o ni, třeba i opakovanou četbou či spíše modlitbou dnešního hymnu. Kéž by nás pohnul i pohled na pokorné lidi, dnes zvláště na svatého Martina de Porres, a připomenul nám, že pokora, pokorné smýšlení, skutečná *tapeinofrosyné*, možné jsou a že nevedou k neštěstí. Naopak, otevírají nás Bohu i druhým lidem, otevírají nás věčnosti, a to už i zde na zemi...